

Ο παραπάνω τίτλος θα μπορούσε κάλλιστα να χρησιμοποιηθεί (και θα ήταν απολύτως εύστοχος) για να αποδώσει την έκταση της διαφθοράς στη χώρα μας. Διαφθορά που τείνει να μολύνει και το τελευταίο υγιές κύτταρο της κοινωνίας μας. Μόνον που στη συγκεκριμένη περίπτωση ο τίτλος αυτός αφορά στο βιβλίο του Νορβηγού Γκούναρ Στόλεσεν, στο οποίο και θα ήθελα να αναφερθώ.

Γιατί αυτή η αναφορά, θα αναρωτηθούν πιθανώς οι αναγνώστες. Για δύο λόγους:

ο πρώτος υπακούει στη εθμική λογική που λέει πως το καλοκαίρι είθισται να προτείνουμε βιβλία, καθώς συνάδει με τον χαλαρωτικό χαρακτήρα των διακοπών. Ο δεύτερος και πιο ουσιώδης, επειδή πρόκειται (τουλάχιστον κατά τη δική μου γνώμη) για ένα βιβλίο που αξίζει της ιδιαίτερης προσοχής μας. Χαρακτηρίζεται ως αστυνομικό μυθιστόρημα, αλλά αυτό δεν μειώνει στο παραμικρό την αξία του. Αντιθέτως, ενώ διαθέτει όλα εκείνα τα στοιχεία που κάνουν διακριτό αυτό το είδος της λογοτεχνίας (ιδιωτικός αστυνομικός, μοναχικός και ανθρώπινος που ρέπει στο αλκοόλ, αλλά που διατηρεί μέχρι τέλους τις αξίες του) δεν στερείται της συναρπαστικής αφήγησης, της σφιχτοδεμένης πλοκής, καθώς και των λογοτεχνικών αρετών. Το βασικότερο όμως είναι οι αναφορές του βιβλίου στη διαπλοκή συμφερόντων και στη διαφθορά. Η διαφθορά άλλωστε είναι αυτή που τρέφει το έγκλημα.

Η ιστορία σύγχρονη αλλά το βάθος της βρίσκεται στημένο πάνω στην περίοδο της κατοχής στη Νορβηγία κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Συνεργάτης των Γερμανών με την ονομασία «ποντικοφάρμακο» ενέχεται στη σύλληψη και εκτέλεση πολλών αντιστασιακών (Πρωθυπουργός της Νορβηγίας αυτοανακηρύχθηκε ο Κουίσλινγκ, αξίωμα που επικύρωσαν οι Γερμανοί στη συνέχεια. Η στάση του ταυτίστηκε παγκοσμίως με τον δοσιλογισμό. Χαρακτηριστική είναι άλλωστε και η αντίστοιχη αναφορά για την ελληνική «κυβέρνηση» της εποχής εκείνης).

Μεταπολεμικά θα φέρει τη ρετσινιά του συνεργάτη αλλά δεν θα του επιδικαστεί ποινή λόγω του ότι δεν είχαν βρεθεί τα απαραίτητα ενοχοποιητικά στοιχεία.

Το όνομα του θα εμπλακεί μερικά χρόνια αργότερα σε μια μεγάλη πυρκαγιά που θα οδηγήσει σε φρικτούς θανάτους και τραυματισμούς δεκάδες εργάτες. Σύμφωνα με τα υπάρχοντα στοιχεία πίσω του βρίσκεται μεγάλος οικονομικός παράγοντας που εκμεταλλευόμενος τις «διακριτικές» σχέσεις συνεργασίας με τους κατακτητές θα βρεθεί με μεγάλη περιουσία.

«Βγήκε αλώβητος, όπως τόσο άλλοι της ίδιας κοινωνικής τάξης. Οι αρχές είχαν τους εμπόρους και τους επιχειρηματίες στα όλα όσα. Παρά τον πόλεμο ένας σεβαστός αριθμός θέσεων εργασίας έπρεπε να διατηρηθεί. ...Κάποιοι έκαναν, λοιπόν, τα στραβά μάτια σε πολλούς τρόπους συνεργασίας με τον εχθρό...» (οποιαδήποτε συσχέτιση με τα δικά μας δεν θα ήταν καθόλου μα καθόλου παράταιρη).

Δύο δεκαετίες αργότερα το κουφάρι του «ποντικοφάρμακου» θα βρεθεί κατακρεουργημένο. Ο θάνατός του (;) θα εγείρει σωρεία ερωτηματικών που θα παραμείνουν αναπάντητα.

Συνταξιούχος αστυνομικός, πρώην αντιστασιακός και ατηνής διώκτης των συνεργατών των Γερμανών, ξετυλίγει το κουβάρι του αίματος στον σαραντάχρονο ιδιωτικό αστυνομικό Βέουμ. Ο Βέουμ μετά από απόπειρα δολοφονίας του συνταξιούχου αποφασίζει να διερευνήσει την υπόθεση, για να γίνει αυτόπτης μάρτυρας σειράς «ατυχημάτων» που αφορούν πρόσωπα άμεσα και έμμεσα συνδεδεμένα με το ζοφερό παρελθόν. Η υπόθεση αποδεικνύεται ολόενα και πιο σύνθετη καθώς εμπλέκονται οικονομικοί παράγοντες, απλοί πολίτες (που σιωπούν ή αναγκάζονται να σιωπήσουν) και δημόσια πρόσωπα υπεράνω υποψίας.

Κάτω από τη φαινομενική ευμάρεια μιας χώρας (ιδιαίτερα πλούσιας εξαιτίας των κοιτασμάτων πετρελαίου),

Κώστας Χ. Πασχάλης

Στο σκοτάδι όλοι οι λύκοι είναι γκρι

όπου οι πάντες έχουν δικαίωμα στην εργασία, την υγεία και την εκπαίδευση, αναδύεται μέσα από το βιβλίο η εικόνα μιας άλλης κοινωνίας «βουτηγμένης» σε άνομα συμφέροντα, η ικανοποίηση των οποίων συνθλίβει και την τελευταία εστία αντίστασης.

Όσοι δεν μπορούν να αντέξουν περνούν στο περιθώριο και βουλιάζουν στο αλκοόλ και τη μοναξιά. Παρίες ενός συστήματος φτιαγμένου από πεινασμένους «λύκους», πεθαίνουν αβοήθητοι και ολομόναχοι κάτω από σκοτεινά γεφύρια, μέσα στα πνιγμένα από την υγρασία σπίτια τους, ή απλά αργοπεθαίνουν μοιράζοντας τη θλίψη τους σε μπαρ και υπόγεια καταστήματα.

«Η παρέα ήταν... δύο ζευγάρια, τέσσερα μπουκάλια και μια πλαστική σακούλα γεμάτη υποσχέσεις... Δεν ήταν να βιάζεσαι σ' ένα τέτοιο περιβάλλον. Αυτοί οι άνθρωποι δεν ξέρουν τι θα πει βιασύνη, εκτός βέβαια... και αν συνειδητοποιήσουν ότι απομένουν πέντε λεπτά μέχρι να κλείσει το Κρατικό Μονοπώλιο (που διαθέτει τα ποτά). Παίρνουν τη ζωή όπως έρθει, ήρεμα με την προϋπόθεση να υπάρχει ένα μπουκάλι εκεί γύρω...».

«Το κατάστημα ήταν ένα νυφοπάζαρο για μεσόκοπους κυρίους. Ο μέσος όρος ηλικίας των θαμώνων ξεπερνούσε τα πενήντα και η ατμόσφαιρα ακροβατούσε ανάμεσα στην εύθυμη μέθη και τη μελαγχολία της παραίτησης... Τα πρόσωπα γύρω μας ήταν λιγότερο η περισσότερα μαραμμένα. Για την ώρα έλαμπαν από ευφορία, αλλά η βεβαιότητα της θνητότητάς τους παραμόνευε πίσω από τα κουρασμένα χαμόγελα, τις μάσκες που φορούσαν και το πρόχειρο μακιγιάζ...»

Όλα δε αυτά, σε ένα φόντο συνεχούς βροχής και κρύου, που επιδεινώνει τα συναισθήματα της πλήξης και του κενού.

«Μακριά, πολύ μακριά, η θάλασσα γινόταν ουρανός, αλλά η ένωσή τους δεν ήταν πάντα ορατή. Τις γκριζες αυτές καλοκαιρινές ημέρες, με τη βροχή να πέφτει σταθερά και τον ήλιο να είναι μονίμως μία υποψία φωτός πίσω από τα σύννεφα, ήταν λες και ο ουρανός και η θάλασσα γινόταν ένα. Λες και ήσουν τυλιγμένος μ' ένα πελώριο γκριζό, μουσκεμένο ύφασμα, που κάποιος είχε παραχώσει κάτω από τη γωνίτσα της γης όπου βρισκόσουν...».

Ο ιδιωτικός αστυνομικός, εντέλει θα καταφέρει να αποκαλύψει την αλήθεια και επιτυγχάνοντας μία πρόσκαιρη νίκη, θα φέρει στο φως το αποτρόπαιο πρόσωπο της βίας και της απανθρωπιάς.

«Μπήκα στο γραφείο μου ψάχνοντας στα τυφλά, άνοιξα το τελευταίο συρτάρι, έβγαλα τον φελλό από το ξανθό μπουκάλι, γέμισα ένα ποτήρι... και ήπια.

Το ποτό είχε τη γεύση της σελήνης, κι η γλώσσα μου στριφογύριζε μέσα του σαν φίδι που αλλάζει δέρμα. Ήπια εις υγείαν όλων των ηττημένων προθέσεων, όλων των βομβαρδισμένων ιδανικών. Ήπια εις υγείαν όλων όσοι έφυγαν, άνθρωποι που τους ήξερα και χάθηκαν ξανά στο σκοτάδι. Ήπια εις υγείαν των απογοητευτικών γυρισμών. Στην υγεία σου, γενναίε ήρωα, στην υγεία σου!»

Γκούναρ Στόλεσεν, «Στο σκοτάδι όλοι οι λύκοι είναι γκρι», εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, 2008